ศิวิไลซ์ข้ามพรมแดน: การเผยแพร่ศาสนาของม้งโปรเตสแตนต์ในเอเชียอาคเนย์

Cross Border Civilization: Hmong Protestants Propagation in Southeast Asia

ประสิทธิ์ ลีปรีชา

Prasit Leepreecha

บทคัดย่อ

งานศึกษาการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในระยะที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังเน้นที่การเผยแพร่ศาสนาโดยมิชชันนารีที่เป็นคนนอกกลุ่มชาติพันธุ์ กับทั้งมีงานน้อยชิ้นมากที่ให้ความสำคัญกับกลไกที่ใช้ในการเผยแพร่ศาสนา โดยเฉพาะในบริบทของยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ดังนั้น งานศึกษานี้จึงเน้นที่สองประเด็นดังกล่าว โดยผู้เขียนนำเสนอว่า การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ข้ามชาติในหมู่ชาวม้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมิชชันนารีชาวม้งด้วยกันเองมีนัยยะของการสร้างความศิวิไลซ์แบบตะวันตก กับทั้งมีการใช้กลไกที่หลากหลายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อย่างมีประสิทธิผล แม้รัฐบาลในประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีนจะมีนโยบายห้ามและมีการเฝ้าระวังที่เข้มงวดต่อการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยชาวต่างชาติก็ตาม รายละเอียดที่นำมาเสนอในบทความชิ้นนี้เป็นข้อมูลที่รวบรวมมาจากการทำงานวิจัยในภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและสังเกตการณ์การประชุมกับกิจกรรมทางศาสนาของกลุ่มม้งคริสเตียนในภูมิภาคนี้ตลอดระยะเวลาสองปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นแล้วยังทำการค้นคว้าเอกสารและติดตามข้อมูลที่มีการเผยแพร่ผ่านระบบอินเตอร์เน็ตด้วย

คำสำคัญ: การเผยแพร่ศาสนา, ศาสนาคริสต์, ความศิวิไลซ์, ข้ามพรมแดนรัฐชาติ, ม้ง, เอเชียอาคเนย์

Abstract

The previous studies on conversion to Christianity focused on propagation by non-ethnic missionaries. In addition, there are very few studies that emphasized on mechanisms of religious propagation, especially in the contemporary globalization context. Therefore, this study fulfills those two issues. The author argues that Christian propagation across borders by Hmong missionaries among Hmong people in Southeast Asia signifies civilization of the west. Also, they adopt various means, under globalization context, to propagate Christianity across borders into socialist countries of Laos, Vietnam, and China, despite the strict control of those countries' government on Christian propagation by foreigners. Details in this article are drawn from ethnographic fieldwork, interviews with key-informants, and observation on religious activities among Christian Hmong in upper mainland Southeast Asia region during the past two years. Moreover, the author did archival research and got information from websites.

Keywords: Religious Propagation, Christianity, Civilization, Cross Border, Hmong, Southeast Asia

การสร้างความศิวิไลซ์ในยุคโลกาภิวัตน์

แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ (civilization) เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีวิวัฒนาการ (evolutionary theory) ในทางมานุษยวิทยา ที่อธิบายถึงพัฒนาการของสังคมมนุษย์ที่ถูกอธิบายว่ามีลักษณะเป็นเส้นตรงที่มีความลาดเอียงและมีความเป็นขั้นบันไดสามขั้นหลักด้วยกัน กล่าวคือ เริ่มจากสังคมแบบป่าเถื่อน (savagery) ขึ้นมาเป็นสังคมแบบอนารยชน (barbarism) และสังคมศิวิไลซ์ (civilization) โดยพิจารณาจากเจ็ดองค์ประกอบด้วยกัน คือ การพึ่งพาตนเอง การเมืองการปกครอง ภาษา ระบบครอบครัว ศาสนา ลักษณะชีวิตในบ้านเรือนและสถาปัตยกรรม และการครอบครองทรัพย์สมบัติ (Morgan, 1964)[1] แนวคิดว่าด้วยการพัฒนาไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากต่อปรากฏการณ์ทางสังคมและผู้ปกครอง รวมทั้งนักคิดทางสังคมศาสตร์ในระยะต่อมา กล่าวคือ ปรากฏการณ์ทางสังคมแรก การล่าอาณานิคมของคนผิวขาวจากยุโรป พวกเขามองว่าสังคมยุโรปเป็นสังคมที่มีความเจริญหรือศิวิไลซ์ที่ก้าวขึ้นถึงระดับสังคมที่มีการพัฒนาทางด้านจิตใจและอุตสาหกรรมสูงส่งแล้ว ในขณะที่สังคมอื่นที่ตัวเองเข้าไปยึดครองนั้นยังเป็นสังคมป่าเถื่อนและอนารยชนอยู่ การล่าอาณานิคมจึงเป็นความชอบธรรมในการเอาความเจริญทางวัตถุและจิตใจเข้าไปให้คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงให้มานับถือศาสนาคริสต์แบบชาวตะวันตก ปรากฏการณ์ทางสังคมที่สอง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการเหยียดสีผิว โดยเฉพาะในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ฮิตเลอร์มองว่าคนเชื้อชาติยิวเป็นพวกที่ต่ำต้อยกว่าชาวผิวขาวในยุโรปเป็นพวกอนารยชนที่สมควรจะต้องถูกฆ่าล้างทำลายให้หมดสิ้นไป ปรากฏการณ์สุดท้ายคือการที่ผู้ปกครองและนักวิชาการในประเทศสังคมนิยมนำเอาแนวคิดว่าด้วยความเป็นศิวิไลซ์มากำหนดเป็นนโยบายและอธิบายพัฒนาการของสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศ โดยเฉพาะอดีตประธานาธิบดีเลนินและสตาลินแห่งรัสเซีย ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ Friedrich Engels และ Karl Marx ที่อธิบายว่าสังคมมนุษย์มีขั้นบันไดของวิวัฒนาการ จากระดับสังคมเร่ร่อน สู่สังคมเกษตรกรรม และสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีความเจริญทางด้านสังคมและวัฒนธรรมสูงสุด แนวคิดนี้ส่งผลต่อวิธีการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์และนโยบายของรัฐบาลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศสังคมนิยมอย่างจีนและเวียดนามที่มองว่าการที่ชาวฮั่น

และกิงห์ (เวียดนาม) นำเอาการพัฒนาเข้าไปสู่ชนชาติพันธุ์อื่น จึงเปรียบเสมือนการที่พี่ใหญ่ยื่นมือเข้าไปช่วยดึงน้องเล็กให้ก้าวพ้นจากสังคมแบบล้าหลังมาสู่สังคมที่มีความศิวิไลซ์แบบตน

Stevan Harrell (1995) นำแนวคิดว่าด้วยการสร้างความศิวิไลซ์ดังกล่าวมาอธิบายโครงการสร้างความศิวิไลซ์ (civilizing project) เพื่อวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สร้างความศิวิไลซ์ (civilizer) กับผู้ถูกสร้างให้ศิวิไลซ์ (civilizer) ในกรณีของประเทศจีน โดยศึกษาถึงสามระบบของผู้สร้างความศิวิไลซ์ คือ ศาสนาคริสต์ ลัทธิขงจื๊อ และพรรคคอมมิวนิสต์ ที่มีต่อชนกลุ่มน้อยที่เป็นคนชายขอบหรือชนชาติที่ถูกมองว่ายังเป็นคนล้าหลังกว่า ทั้งในด้านความเชื่อ การศึกษา และพัฒนาการของกระบวนการทางสังคมและชาติพันธุ์ ตามลำดับ โดยอุปมากลุ่มชนชายขอบว่าประเด็นแรก เป็นดั่งผู้หญิงที่สกปรกจากการมีประจำเดือน หากแต่เป็นที่เย้ายวนทางเพศ ประเด็นที่สอง เป็นดั่งเด็กที่ไร้เดียงสา มีความต่ำต้อย เป็นน้องเล็ก (ของพี่คนโตหรือมิชชันนารีและชาวฮั่น) หากแต่มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการฝึกหัดหรือเรียนรู้ให้มีการพัฒนาหรือความเจริญเพื่อก้าวตามมิชชันนารีกับคนฮั่น และประเด็นสุดท้าย เป็นดั่งคนในสังคมโบราณ แต่หากย้อนกลับไปดูบรรพบุรุษของคนจีนหรือมิชชันนารีก็เป็นคนที่เคยอยู่ในสังคมโบราณเหมือนกัน ดังนั้น หากชนชาติส่วนน้อยที่เป็นคนชายขอบเหล่านี้ได้รับการพัฒนา พวกเขาก็จะสามารถก้าวพ้นความเป็นสังคมโบราณได้เช่นกัน ฉะนั้น การที่มิชชันนารีชาวตะวันตก ผู้นำในระบบความเชื่อของขงจื๊อ และผู้นำรัฐบาลคอมมิวนิสต์จีน (ชาวฮั่น) มีวิธีคิดตามแนวคิดความเป็นศิวิไลซ์ดังกล่าว จึงนำมาสู่โครงการสร้างความศิวิไลซ์ให้ชนชาติส่วนน้อยที่เป็นคนชายขอบในประเทศ

แนวคิดว่าด้วยโครงการสร้างความศิวิไลซ์ดังกล่าวยังได้รับการนำมาอธิบายและวิเคราะห์นโยบายและปฏิบัติการของรัฐบาลในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือเวียดนาม ลาว กัมพูชา ไทยและมาเลเซีย ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยที่เป็นคนชายขอบ (civilizing the margins) (Duncan, 2004) โดยมีที่มาจากการที่รัฐบาล (ที่มาจากคนกลุ่มใหญ่และมีอำนาจกว่า) ของแต่ละประเทศมองว่ากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยที่เป็นคนชายขอบเป็นพวกที่ยังล้าหลังหรือด้อยการพัฒนา ในขณะที่

คนกลุ่มใหญ่ที่เป็นเจ้าของประเทศนั้นเป็นชนชาติที่มีความเจริญหรือศิวิไลซ์กว่าแล้ว ฉะนั้น วิธีคิดและการกำหนดนโยบายของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ดังกล่าว จึงมีนัยของการนำเอาความเจริญหรือความศิวิไลซ์จากศูนย์กลางเข้าไปให้คนชายขอบดังกล่าว อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของ Harrell และ Duncan กับคณะ ยังคงเป็นลักษณะของการทบทวนและวิเคราะห์นโยบายและปฏิบัติการว่าด้วยการพัฒนาเฉพาะของรัฐบาลแต่ละประเทศต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยชายขอบในระยะที่ผ่านมา โดยที่ยังไม่ได้พิจารณาถึงสองแง่มุมที่สำคัญคือ การสร้างความศิวิไลซ์โดยคนภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเอง กับช่องทางและกลไกของการนำเอาความศิวิไลซ์ไปให้กับคนเหล่านั้น โดยเฉพาะวิธีการสื่อสารและการติดต่อสัมพันธ์กันในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนของรัฐชาติในปัจจุบัน

โลกาภิวัตน์เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงปรากฏการณ์ในปัจจุบันของสังคมมนุษย์บนพื้นผิวโลกอันกว้างใหญ่ที่ถูกย่นให้แคบเข้าด้วยพื้นที่และเวลา (time and space compression) Jan Aart Scholte (2000: 15-16) แบ่งแนวคิดว่าด้วยความเข้าใจเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ออกเป็นหกแนวคิดด้วยกัน คือ แนวคิดแรก มองว่าโลกาภิวัตน์ว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงเข้าหากัน (internationalization) เป็นการเชื่อมโยงที่ก้าวข้ามความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไปสู่ระดับโลก เป็นการขยายตัวของการแลกเปลี่ยนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือนานาชาติ ซึ่งมักให้ความสำคัญกับการเลื่อนไหลในแง่ปริมาณและการเติบโตของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ แนวคิดที่สอง มองโลกาภิวัตน์ในฐานะที่เป็นกระบวนการเสรีภาพหรือการปลดปล่อย (liberalization) เป็นกระบวนการที่ก้าวข้ามความเข้มงวดของรัฐบาลในการบังคับใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่จำกัดการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ เพื่อที่จะนำไปสู่การเปิดประเทศหรือความไร้พรมแดนของเศรษฐกิจโลก เป็นกระบวนการหลอมรวมทางเศรษฐกิจในระดับนานาชาติ แนวคิดที่สาม มองโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการสร้างจักรวาล (universalization) เป็นกระบวนการขยายตัวของวัตถุและประสบการณ์ที่หลากหลายไปยังผู้คนในทุกมุมโลก ทั้งที่เป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี แนวคิดที่สี่ มองโลกาภิวัตน์ว่าเป็นกระบวนการทำให้ทันสมัยหรือกระบวนการทำให้เป็นตะวันตก (westernization or modernization) โดยเฉพาะการทำให้เป็นอเมริกัน ซึ่งในบางบริบทก็มักจะถูกอธิบายในเชิงของ

การแผ่ขยายระบบจักรวรรดินิยมของแม็คโดนัลด์ ฮอลลีวูด และซีเอ็นเอ็น เป็นต้น หรือสิ่งที่คนที่อยู่ในโลกที่สามเรียกว่าเป็นกระบวนการอาณานิคม และแนวคิดที่ห้าอธิบายโลกาภิวัตน์ว่าเป็นการรื้อถอนกระบวนการครอบครองอาณาบริเวณ (deterritorialization) นั่นคือ โลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการสร้างใหม่ของภูมิศาสตร์ โดยที่พื้นที่ทางสังคมไม่จำเป็นต้องสวมทับกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกขีดเส้นแบ่งพรมแดนเอาไว้ ทั้งนี้ ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าการนิยามโลกาภิวัตน์ดังกล่าวยังคงอยู่บนฐานของแง่มุมทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองการปกครองมากกว่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

สำหรับการอธิบายโลกาภิวัตน์ในด้านวัฒนธรรม Arjun Appadurai (1990) ชี้ให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการในการเชื่อมต่อของความสัมพันธ์ในห้ามิติของการเคลื่อนย้ายหรือเลื่อนไหลของวัฒนธรรมโลก นั่นคือ มิติชาติพันธุ์ (ethnoscapes) มิติสื่อ (mediascapes) มิติเทคโนโลยี (technoscapes) มิติการเงิน (finanscapes) และมิติความคิด (ideoscapes) ที่สร้างความเข้มข้นในการเชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกัน บนพื้นฐานของการจัดลำดับใหม่ซึ่งเวลาและพื้นที่ ซึ่งในทางมานุษยวิทยานั้นให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (articulation) ของระดับโลกและท้องถิ่น นั่นคือ กระบวนการต่าง ๆ ของโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในบริบทของความเป็นจริงของสังคมใดสังคมหนึ่ง ด้วยการเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่สั่งสมมาให้เข้ากับวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ดังนั้น มานุษยวิทยาโลกาภิวัตน์จึงให้ความสำคัญกับการจัดวางตำแหน่งแห่งที่และธรรมชาติของการเชื่อมโยงในบริบทของโลกาภิวัตน์ (Inda and Rosaldo, 2002) หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ กระบวนการหลอมรวมและปฏิกิริยาระหว่างโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่น ดังกรณีของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่เป็นกระบวนการโลกาภิวัตน์อย่างหนึ่ง ที่ส่งผลต่อความเชื่อและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่กระจายอยู่ในตอนบนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ข้ามชาติ (transnational ethnic group) กระจายอยู่ทั้งในประเทศจีน เวียดนาม ลาว พม่าและไทย นอกจากนั้นแล้วภายหลังจากที่ประเทศลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบสังคมนิยม (คอมมิวนิสต์) ในปี พ.ศ.2518 ชาวม้งส่วนหนึ่งที่เป็นผู้ลี้ภัยสงครามจากประเทศลาวได้อพยพ

ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศตะวันตก อย่างสหรัฐอเมริกา แคนาดา ฝรั่งเศส กิอานาของฝรั่งเศส เยอรมัน ออสเตรเลียและอาร์เจนตินา โดยประชากรส่วนใหญ่อยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ประการสำคัญคือจำนวนประชากรม้งคริสเตียนในประเทศตะวันตกและประเทศไทยได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา ผู้นำม้งคริสเตียนหรือมิชชันนารีชาวม้งดังกล่าว กลายเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ข้ามชาติเข้าไปยังชุมชนม้งในประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีน ที่รัฐบาลเข้มงวดอย่างมากกับการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยชาวต่างชาติ ดังนั้น โครงการสร้างความศิวิไลซ์ของมิชชันนารีชาวม้งในยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน จึงแตกต่างจากโครงการสร้างความศิวิไลซ์ของมิชชันนารีที่เป็นคนผิวขาวหรือชาวตะวันตกในยุคล่าอาณานิคมในอดีต นั่นคือปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารทางไกลสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่มากไปกว่านั้นคือการใช้ความสัมพันธ์ของชาติพันธุ์ข้ามชาติ กับทั้งรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายในการเชื่อมโยงม้งคริสเตียนข้ามชาติเข้าด้วยกัน การสร้างผู้นำคริสเตียนรุ่นใหม่กับทั้งการเผยแพร่และเปลี่ยนศาสนาแก่ชาวม้งในประเทศสังคมนิยมดังกล่าว

พัฒนาการและการศึกษาการเผยแพร่ศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์กำเนิดขึ้นในตะวันออกกลาง แต่ได้รับการสืบทอดและเผยแพร่ในวงกว้างโดยชาวยุโรป โดยเฉพาะการแผ่ขยายไปยังทวีปอื่นอย่างอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่เกิดขึ้นควบคู่กับการขยายอิทธิพลของระบอบอาณานิคมในอดีต นั่นคือการแผ่อิทธิพลของอาณาจักรสเปน โปรตุเกส และฝรั่งเศส ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง 18 การทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่ของฝ่ายศาสนจักรกับฝ่ายอาณาจักร (empire) เริ่มเมื่อองค์สันตะปาปาได้แบ่งดินแดนบนพื้นผิวโลกที่ยังไม่ได้เป็นคริสเตียน (ทั้งที่ค้นพบแล้วและยังไม่ได้ค้นพบ) ระหว่างกษัตริย์โปรตุเกสกับสเปน นอกจากนั้นพระองค์ท่านยังได้ทำการมอบหมายหน้าที่ในการประกาศศาสนาแก่ผู้คนที่อยู่ในดินแดนเหล่านั้น ดังนั้น การเผยแพร่ศาสนาจึงกลายเป็นหน้าที่ของรัฐบาล (Beaver, 1997) อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ศาสนาของแต่ละประเทศก็แตกต่างกันไป โปรตุเกสได้สร้างอาณาจักรทางการค้าภายใต้ดินแดนอาณานิคมที่ไม่กว้างใหญ่นัก มีการกดดันการนับถือศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์

ในท้องถิ่น ขับไล่ชนชั้นสูงที่ต่อต้าน แล้วทำการสร้างชุมชนคริสเตียนที่ประกอบด้วยคนที่เป็นลูกหลานเลือดผสมและคนที่ได้รับการเปลี่ยนศาสนาแล้วที่เป็นชนชั้นล่างของสังคม ในทางตรงกันข้าม สเปนพยายามปลูกถ่ายศาสนาคริสต์และกระบวนการศิวิไลซ์ที่เป็นรูปแบบของสเปน การกดขี่อย่างโหดร้ายได้นำมาสู่การฆ่าผู้นำชนพื้นเมืองอินเดียนแดง จนทำให้มิชชันนารีต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของชนพื้นเมืองที่เหลือ นับตั้งแต่นั้นมา มิชชันนารีกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงในการปกป้องชนพื้นเมืองจากการละเมิดของคนผิวขาวและรัฐบาลเจ้าอาณานิคม มิชชันนารีได้ยกเลิกระบบทาสและการบังคับให้เปลี่ยนศาสนา ทำให้มิชชันนารีกลายเป็นทั้งผู้ที่สร้างความศิวิไลซ์และผู้พิทักษ์ชนพื้นเมืองอินเดียนแดง อย่างไรก็ตาม กระบวนการเปลี่ยนศาสนาให้ชนพื้นเมืองมาเป็นคริสเตียนก็ได้กระทำผ่านกระบวนการสร้างความศิวิไลซ์ในระยะยาวที่รัฐบาลได้กลายมาเป็นผู้ที่มีบทบาทแทนมิชชันนารีมากขึ้น

นโยบายของรัฐบาลเจ้าอาณานิคมอย่างฝรั่งเศสในแคนาดานั้น กลับตรงกันข้ามกับของสเปน เนื่องจากรัฐบาลเจ้าอาณานิคมเข้าไปเกี่ยวข้องกับชนพื้นเมืองน้อยมาก เพราะเป้าหมายของการครอบครองคือเพื่อการค้าและผลประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น ดังนั้น มิชชันนารีจึงวางยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงชนพื้นเมืองด้วยการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่กับชาวบ้าน ปรับตัวเข้ากับชนพื้นเมือง แล้วทำการเทศนาสอนและเปลี่ยนศาสนาแก่ชนพื้นเมืองเป็นรายบุคคล การทำพิธีกรรมในโบสถ์ในขณะที่ยังอนุญาตให้คนที่ถูกเปลี่ยนศาสนาแล้วคงความเป็นชนพื้นเมืองอินเดียนแดงอยู่ อีกซีกหนึ่งของโลก คือในอินโดจีน (ปัจจุบันคือ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) มิชชันนารีที่มากับผู้ปกครองในระบอบเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้ถูกฆ่าและขับไล่โดยคนในพื้นที่ ดังนั้น มิชชันนารีจึงวางยุทธศาสตร์ด้วยการทำงานผ่านตัวแทนของชนในท้องถิ่น จัดลำดับความสัมพันธ์ให้พวกเขาเข้ามาอยู่ภายใต้โครงสร้างของศาสนา ส่งผลสำเร็จต่อการเปลี่ยนศาสนาแก่ผู้คนในท้องถิ่นนับพันคน มีการสร้างสมาคมเผยแพร่ศาสนาต่างแดน (Foreign Mission Society) ที่กรุงปารีส คัดเลือกคนจากท้องถิ่นมาฝึกอบรมเพื่อให้เป็นผู้นำในการเผยแพร่ศาสนาและโบสถ์ท้องถิ่น นโยบายดังกล่าวส่งผลสัมฤทธิ์อย่างโดดเด่น

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์ในการทำงานเผยแพร่ศาสนาของนิกายต่าง ๆ เน้นที่การขยายความเชื่อ โดยหันมาเน้นกระบวนการหลอมรวมเข้ากับชนพื้นเมือง (indigenization) มากขึ้น นั่นคือการปรับตัวเข้ากับรูปแบบทางวัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติของท้องถิ่น เพราะได้บทเรียนจากการเผชิญกับความเข้มแข็งของศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างอินเดีย จีนและญี่ปุ่น จัดการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงศาสนาและสร้างกระบวนการหลอมรวมทางสังคมแบบยุโรป มีการแปลพระคัมภีร์ การตีพิมพ์หนังสือ การใช้ภาษาท้องถิ่น และคัดเลือกชนพื้นเมืองมาฝึกอบรมให้เป็นผู้สอนศาสนา ส่วนในอเมริกาเหนือและใต้ที่มีชนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่มานานแล้วนั้น ยุทธศาสตร์การเผยแพร่ศาสนายังคงเน้นการครอบงำ นั่นคือ เน้นการเทศนาสั่งสอน การชักชวนคนที่ได้รับการเปลี่ยนศาสนามาเข้าโบสถ์ และการสร้างเมืองคริสเตียน (Christian towns) ด้วยการแยกชนพื้นเมืองที่นับถือศาสนาคริสต์ออกมาจากญาติพี่น้องและคนผิวขาวที่ไม่ได้เป็นคริสเตียน เอาเข้ามาอยู่ในเมืองที่มีแต่คนนับถือศาสนาคริสต์ ประการสำคัญคือ แม้การทำงานเผยแพร่ศาสนาในประเทศที่มีความเจริญทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างจีนกับอินเดีย มิชชันนารีชาวยุโรปก็ยังเน้นที่วัตถุประสงค์ในการ “สร้างความศิวิไลซ์” (civilizing objective) เพราะมองว่าคนที่อยู่ในสังคมเหล่านั้นยังมีจริยธรรมที่ต่ำ กับทั้งเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการทำให้เป็นคริสเตียน (Christianization) ข้อถกเถียงหนึ่งที่สำคัญในหมู่มิชชันนารีคือ ระหว่างกระบวนการทำให้เป็นคริสเตียน (Christianization) กับกระบวนการสร้างความศิวิไลซ์ (civilization) อันไหนควรจะมาก่อน กระนั้นก็ตามมิชชันนารีโดยส่วนใหญ่เชื่อว่าทั้งสองกระบวนการทำงานควบคู่กันอยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมและทำงานเคียงคู่กัน (Beaver, 1997)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ Beaver นำเสนอนั้นเป็นเพียงการสรุปแง่มุมต่าง ๆ ของยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยมิชชันนารีชาวยุโรปในภาพรวม โดยที่ยังไม่ได้เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของมิชชันนารีกับการแผ่อิทธิพลของระบบอาณานิคมจากยุโรปไปยังทวีปอื่น ๆ ที่กลุ่มเจ้าผู้ปกครองและพ่อค้าเป็นผู้มีบทบาทเคียงคู่กับมิชชันนารีด้วย นอกจากนั้นแล้วงานเขียนของ Beaver ยังไม่ได้ลงไปในรายละเอียดที่อธิบายให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์

ระหว่างมิชชันนารีคริสเตียนที่เป็นชาวยุโรปกับกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น ดังเช่นในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งหรือเหมียวที่กระจายอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอนบน

การศึกษาการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่ผ่านมา โดยเฉพาะการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจแบ่งออกได้เป็นสี่แนวด้วยกัน คือ แนวทางแรก เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์ ยุทธศาสตร์และวิธีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของมิชชันนารี แนวทางที่สองคือการศึกษาผลกระทบของการเผยแพร่หรือเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนโครงสร้างทางสังคมของผู้คนในท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางที่สาม ศึกษาเหตุผลที่ผู้คนในท้องถิ่นหรือกลุ่มชาติพันธุ์เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ แนวทางที่สุดท้ายคือ การศึกษาความหมายของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์[2]

เป็นที่สังเกตว่างานศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมานี้ยังมองเพียงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ โดยมิชชันนารีที่เป็นชาวยุโรปหรือที่เป็นคนภายนอก เข้าไปยังชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยในทวีปต่าง ๆ แต่ยังไม่มีงานศึกษาที่กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ โดยคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นอกจากนั้นแล้วงานศึกษาหลายชิ้นได้พูดถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์หรือการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์ในบริบทของโลกาภิวัตน์ (ดูตัวอย่างของ Coleman, 2000) แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงกลไกหรือเครื่องมือและช่องทางที่มิชชันนารีใช้ในการเผยแพร่ศาสนาในบริบทของโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่และกลวิธีในการเผยแพร่ศาสนาข้ามพรมแดนรัฐชาติเข้าไปยังกลุ่มประชากรเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในประเทศที่รัฐบาลค่อนข้างเข้มงวดต่อการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยชาวต่างชาติ

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในสังคมม้ง: การสร้างความศิวิไลซ์ข้ามพรมแดนในยุคโลกาภิวัตน์

มิชชันนารีชาวตะวันตกเริ่มเผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่ชาวเหมียวหรือม้งในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนและในประเทศอินโดจีน ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยในประเทศจีน มิชชันนารีสายโปรเตสแตนต์ คณะ China Inland Mission สองคน เริ่มเข้าถึงกลุ่มชาวเหมียวในมณฑลกุ้ยโจว (Clarke, 1911) ตามมาด้วย Samuel Pollard ที่เป็นมิชชันนารีชาวอังกฤษ สังกัด London Missionary Society เริ่มเข้ามาติดต่อสัมพันธ์กับชาวเหมียว ทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนาน อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศจีนโดยมิชชันนารีชาวตะวันตกได้เผชิญกับปัญหาครั้งใหญ่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี ค.ศ.1949 ที่ได้เปลี่ยนมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ มิชชันนารีชาวต่างชาติทั้งหมดถูกสั่งให้ออกนอกประเทศ ซึ่งบางส่วนของมิชชันนารีชาวตะวันตกดังกล่าวได้ย้ายฐานการทำงานมาที่ประเทศไทยแทน

ในประเทศเวียดนาม มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสที่สังกัดนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มเข้าเผยแพร่ศาสนาในชุมชนม้งบนภูเขาสูงทางภาคเหนือ ช่วงปลายศตวรรษ 1800 ต่อต้นศตวรรษ 1900 มิชชันนารีที่มีชื่อเสียงในการทำงานเผยแพร่ศาสนาและเขียนประวัติศาสตร์ม้งในเวียดนามคือบาทหลวงซาวินา (Francois Marie Savina) (Savina, 1920) แต่บทบาทของชาวฝรั่งเศสดังกล่าว ได้สิ้นสุดลงในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสแพ้สงครามต่อกองทัพเวียดนามที่เดียนเบียนฟูและการถอนตัวออกจากอินโดจีนของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (Culas and Michaud, 1997) ภายหลังจากที่มิชชันนารีออกไป ผู้นำศาสนาท้องถิ่นที่เป็นชาวม้งและเวียดนามยังคงสานต่อกิจการเผยแพร่ศาสนา โดยเฉพาะการสอนพระคัมภีร์และการพัฒนาระบบตัวเขียนกับชาวม้งในภาคเหนือของเวียดนาม สำหรับประเทศพม่า Nicholas Tapp (1989a: 72) บันทึกเอาไว้ว่า “มีมิชชันนารีคณะแบ๊บติสท์ที่เข้าไปมีบทบาทในกลุ่มชาวม้งขาวที่อยู่ทางด้านตะวันออกของรัฐว้าในประเทศพม่า ช่วงทศวรรษ 1920” ขณะที่ Timothy Vang (1998) ชี้ให้เห็นว่ามิชชันนารีกลุ่ม Overseas Missionary Fellowship

(OMF) เริ่มเข้าถึงชาวม้งในประเทศพม่าตั้งแต่ปี ค.ศ.1964 ทั้งนี้ ปัจจุบันยังคงมีม้งคริสเตียนจำนวนหนึ่งในประเทศพม่า มีการติดต่อสัมพันธ์และเข้าไปเยี่ยมเป็นครั้งคราวโดยมิชชันนารีทั้งที่เป็นชาวม้งจากประเทศสหรัฐอเมริกาและมิชชันนารีที่ไม่ใช่ชาวม้ง

ที่ประเทศลาว บาทหลวง Yves Bertrais มิชชันนารีชาวฝรั่งเศสที่สังกัดนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มเข้าหมู่บ้านม้งบนภูเขาในแขวงหลวงพระบาง เมื่อปี ค.ศ.1950 (T.P. Nyiaj Pov, 1991) ในปีเดียวกัน Edward Roffe มิชชันนารีชาวอเมริกันภายใต้สังกัด The Christian and Missionary Alliance (C&MA) เริ่มเข้าถึงชาวม้งที่แขวงเชียงขวาง แต่ต่อมามิชชันนารีครอบครัวของ Ted และ Ruth Andrianoff ได้กลายเป็นครอบครัวที่มีบทบาทอย่างสูงในการเปลี่ยนให้ชาวม้งในพื้นที่เชียงขวางมานับถือศาสนาคริสต์ (Andrianoff and Andrianoff, 2000; Vang, 1998) ทั้งนี้ คุณูปการอย่างหนึ่งของการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศลาวคือการที่คณะมิชชันนารีได้สร้างระบบตัวเขียนภาษาม้งโดยใช้ตัวอักษรโรมัน ซึ่งมีชื่อระบบตัวเขียนนี้ว่า Romanized Popular Alphabet (R.P.A.) เมื่อปี ค.ศ.1953 จนกลายเป็นระบบตัวเขียนที่มีการใช้มากที่สุดในสังคมม้งข้ามชาติปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ช่วงที่ชาวม้งจากประเทศลาวกลายมาเป็นผู้ลี้ภัยสงครามตามศูนย์อพยพในประเทศไทย องค์กรศาสนาคริสต์นานาชาติและโบสถ์ท้องถิ่นในประเทศตะวันตก กลับมีบทบาทอย่างสูงในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้การอพยพให้ไปตั้งถิ่นฐานในประเทศตะวันตก ทำให้ชาวม้งจำนวนมากเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ (Chan, 1994; Trueba, Jacobs and Kirton, 1990; Vang, 1998) ต่อมา มิชชันนารีชาวม้งในอเมริกาได้เข้ามาทำงานเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในหมู่คนม้งในประเทศไทย พม่า ลาว เวียดนามและจีน ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1990 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับกรณีของประเทศไทย มิชชันนารีชาวตะวันตกเริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวม้งตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา สามนิกายหลักของศาสนาคริสต์ที่ชาวม้งในประเทศไทยนับถือ ประกอบด้วยนิกายโปรเตสแตนต์ โรมันคาทอลิก และเซเว่นเดย์ แอ๊ดเวนติสต์ โดยมีจำนวนที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์มากที่สุด โดยในสายของโปรเตสแตนต์นั้น จุดเปลี่ยนของบทบาทในการประกาศศาสนาคริสต์

ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2511 เมื่อเยาวชนม้งคริสเตียนจำนวน 7 คน จากจังหวัดเพชรบูรณ์และตาก เข้าเรียนพระคัมภีร์ที่สถาบันพระคริสตธรรม จังหวัดพะเยา ภายหลังจากที่ศึกษาสำเร็จแล้วพวกเขาได้แยกย้ายกันออกไปเผยแพร่ศาสนาตามหมู่บ้านม้งต่าง ๆ ในประเทศไทย หลังจากนั้นจึงมีเยาวชนม้งรุ่นต่อ ๆ มาก้าวตามพวกเขา แล้วกลายมาเป็นผู้มีบทบาทในการนำพาคริสตจักรในชุมชนของตัวเอง และยังได้ออกไปทำงานเผยแพร่ศาสนาในหมู่บ้านม้งทั่วไปมากขึ้น ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อีกจุดเปลี่ยนหนึ่ง คือการที่มีมิชชันนารีชาวม้งจากประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่ชาวม้งในประเทศไทยนั่นคือ เมื่อปี พ.ศ.2538 มิชชันนารีม้งจากคณะ C&MA ในประเทศอเมริกาได้ถูกส่งเข้ามาทำงานเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวม้งในประเทศไทย โดยร่วมมือกับผู้สอนศาสนาชาวม้งสามคนในประเทศไทย จัดตั้งสำนักงานของคณะ C&MA ขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ (สัมภาษณ์ศาสนาจารย์ภูริ, 2556 และศาสนาจารย์เด่น, 2557) ทั้งนี้ มิชชันนารีชาวม้งไทยและม้งอเมริกันดังกล่าว ได้เดินทางข้ามไปทำงานเผยแพร่ศาสนาแก่ชาวม้งในประเทศลาว เวียดนาม จีน และพม่ามากขึ้น นับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา ดังนั้น การเผยแพร่ศาสนาคริสต์แก่ชาวม้งทั้งในประเทศไทยและอื่น ๆ ในเอเชียในปัจจุบัน จึงเป็นบทบาทของมิชชันนารีชาวม้ง หรือเป็นมิชชันนารีชนพื้นเมือง (indigenous missionaries) ซึ่ง Keyes (1996: 286) ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการทำให้เป็นชนพื้นเมือง (indigenization) ว่า ในระดับแรก ซึ่งเป็นระดับที่สำคัญที่สุด คือการทดแทนมิชชันนารีชาวตะวันตก ด้วยคนสอนศาสนาของท้องถิ่นและผู้นำฆราวาส ส่วนในระดับที่ลึกกว่านั้น เกี่ยวข้องกับกระบวนการรื้อฟื้นการสื่อสารทางศาสนาของนิกายโปรเตสแตนต์ที่เป็นภาษาของชนพื้นเมือง มีการใช้สำนวนภาษาที่มีความหมายของท้องถิ่น และการแสดงความหมายในพิธีกรรมที่เชื่อมโยงเข้ากับกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

แม้การมีมิชชันนารีเป็นชาวม้งจะสามารถลดช่องว่างทางชาติพันธุ์ลงไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ในระดับความคิดหรืออุดมการณ์นั้น พบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างความเป็นมิชชันนารีชาวม้งกับมิชชันนารีชาวตะวันตก เพราะมิชชันนารี

ชาวม้งได้รับการถ่ายทอดวิธีคิด การมองสังคม และการถูกสอนให้ปฏิบัติตามกฎจารีตแบบตะวันตก ประการสำคัญคือการมองว่าตัวเองมาจากสังคมที่มีความเจริญกว่า กับวิธีคิดที่ว่าตัวเองเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากพระเจ้าให้มาช่วยให้ผู้คนรอดพ้นจากบาป ดังตัวอย่างแรกที่ Westheimer (1994: 76) ชี้ให้เห็นว่า "มิชชันนารีมองคนที่อยู่ในตำแหน่งอื่นว่าเป็นคนมีบาป" กับที่ Chris Wellshris (1997) กล่าวว่า "มิชชันนารีเห็นว่าพวกนอกรีตเป็นคนบาป ดังนั้น บทบาทหน้าที่เพียงอย่างเดียวของมิชชันนารีคือการได้รับการมอบหมายจากพระเจ้า (ให้มาไถ่บาป)" มิชชันนารีชาวม้ง (รวมทั้งคนม้งที่รับเชื่อพระเจ้าแล้ว) ก็เช่นเดียวกันมองว่าญาติพี่น้องของตัวเองที่ยังไม่เชื่อพระเจ้านั้นล้วนแล้วแต่มีความบาปในขณะที่ตัวเองได้รับการไถ่บาปจากพระเจ้าแล้ว[3] ตัวอย่างที่สอง นักมานุษยวิทยามองว่ามิชชันนารีเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิชาติพันธุ์นิยม (symbol of ethnocentrism) (Cohen and Eames, 1982: 376-77) "มิชชันนารีเริ่มต้นจากมุมมองว่าตัวเองเป็นชาติพันธุ์ศูนย์กลางศาสนา (คริสต์) ของตนนั้นเป็นเส้นทางที่ถูกต้องในการปลดปล่อย (จิตวิญญาณ) ให้พ้นภัย ดังนั้น การมุ่งเปลี่ยนศาสนาจึงเป็นวัตถุประสงค์หลักในการทำงานของมิชชันนารี และบ่อยครั้งที่การทำงานของมิชชันนารีเกี่ยวข้องกับการรื้อถอนความเชื่อและพิธีกรรมของชนพื้นเมือง"

เช่นเดียวกับมิชชันนารีชาวผิวขาว การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในหมู่คนม้งที่ประเทศลาว เวียดนามและจีน โดยมิชชันนารีชาวม้งในประเทศไทยและจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีฐานการทำงานอยู่ในประเทศไทย ยังคงอยู่บนทัศนะที่ว่าพี่น้องม้งในประเทศเหล่านั้นยังล้าหลัง คือนับถือผีสางเทวดา เป็นคนที่อยู่ในโลกมืด ยังคงมีความบาปติดตัวอยู่ กับทั้งยังมีธรรมเนียมปฏิบัติที่อยู่ในสังคมด้อยพัฒนากว่า ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของตนในการนำเอาข่าวประเสริฐหรือข่าวดีเรื่องพระผู้ช่วยให้รอดไปให้พวกเขา เพื่อช่วยให้พวกเขาหลุดพ้นจากอำนาจของผีมารซาตาน เข้ามาอยู่ในโลกของความสว่าง ช่วยไถ่บาป และช่วยให้หลุดพ้นจากความล้าหลังที่เป็นอยู่ นอกจากนั้นแล้วสิ่งที่มิชชันนารีชาวม้งนำไปให้นั้นยังรวมถึงค่านิยมและธรรมเนียมปฏิบัติที่ถือว่ามีความเป็นศิวิไลซ์กว่าตามแบบสังคมตะวันตกด้วย เช่น การมีผัวเดียวเมียเดียว การไม่ฉุดบังคับหญิงสาวเพื่อแต่งงานด้วย การไม่ดื่มสุรา ไม่สูบฝิ่น การใช้คำพูดและมีมารยาทที่สุภาพ การไม่ก้มลง

กับพื้นเพื่อทำความเคารพ การแต่งกายด้วยชุดสูทหรือชุดสุภาพในการเข้าโบสถ์หรือเข้าร่วมงานสำคัญ ฯลฯ ดังตัวอย่างที่ศาสนาจารย์ชาวม้งจากอเมริกาท่านหนึ่งกล่าวกับผู้เขียนว่า

> "ผมได้เข้าไปเยี่ยมชาวม้งที่ประเทศเวียดนามและลาว พวกเขาส่วนใหญ่ยังคงนับถือความเชื่อแบบดั้งเดิม ที่ให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษและเจ้าป่าเจ้าเขา เวลามีงานศพก็ยังคงใช้เหล้าเป็นหลักจัดพิธีศพแบบฟุ่มเฟือย นอกจากนั้นแล้วยังประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิตหลายด้านด้วยกัน เป็นต้นว่าการขาดแคลนอาหาร การเจ็บป่วย เสื้อผ้าก็ไม่มีหลายชุดสำหรับสวมใส่ ไม่มีช่องทางในการหารายได้ ฯลฯ จึงมีความจำเป็นที่พวกเราจะต้องนำเอาความเจริญเข้าไปช่วยเหลือ เพื่อให้พวกเขาหลุดพ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว" (สัมภาษณ์บุญชู-นามแฝง, 2556)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากวิธีคิดว่าด้วยความศิวิไลซ์ คือกรณีของนักศึกษาพระคริสต์ธรรมชาวม้งคนหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสพบและสนทนาด้วย เมื่อผู้เขียนถามว่าตัวเขาได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมนักศึกษาม้งจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ นักศึกษาพระคัมภีร์ชาวม้งคนดังกล่าวตอบว่า "ตอนที่เข้ามาใหม่ ๆ ก็ได้รับคำชวนและเข้าร่วม แต่ตอนหลังไม่ได้ไปอีกแล้ว เพราะกิจกรรมที่นักศึกษาม้งเหล่านั้นทำนั้นเป็นเรื่องไร้สาระ เป็นสิ่งที่ยังอยู่ในโลกของความล้าหลังและสกปรก ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาการสนทนากัน การใช้โอกาสไปรู้จักและเป็นแฟนกัน หรือแม้แต่การเล่มเกมที่เน้นความสนุกสนาน ซึ่งคริสเตียนอย่างเราไม่ทำแบบนั้นแล้ว" (สัมภาษณ์อภิวัฒน์-นามแฝง, 2555)

อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของมิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาเข้าไปยังประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนาม และจีนนั้นต้องประสบกับปัญหาเรื่องความเข้มงวดของรัฐบาลในประเทศดังกล่าว ด้วยเพราะประการแรก รัฐบาลของประเทศดังกล่าวมีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวิธีคิดแบบมาร์กซ ที่อุปมาศาสนาว่าเป็นฝิ่นหรือยาเสพติดของมนุษย์ เป็นความโศกเศร้าที่พระผู้เป็นเจ้าเนรมิตขึ้นมาเพื่อกดทับ เป็นหัวใจของโลก

ที่ไม่มีหัวใจ และเป็นวิญญาณของเงื่อนไขที่ปราศจากวิญญาณ (Elster, 1986: 182) สำหรับอุดมการณ์ของสังคมคอมมิวนิสต์แล้ว ศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อมอมเมาประชาชน ดังนั้น นอกจากจะไม่ได้ให้ความสนใจกับศาสนาแล้ว ยังมองว่าศาสนาเป็นความเชื่อที่สร้างปัญหาความแตกแยกแก่สังคมด้วย ประการที่สอง ประเทศดังกล่าวเคยได้รับบทเรียนที่เจ็บปวดจากลัทธิล่าอาณานิคมและภาวะสงครามเย็นในอดีต ที่เจ้าผู้ปกครอง ทหาร พ่อค้าและมิชชันนารี ต่างก็ดาหน้าเข้ามาเพื่อมุ่งครอบครอง แสวงหาผลประโยชน์จากการทำธุรกิจการค้า รวมทั้งการเปลี่ยนความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติของคนในท้องถิ่นให้เป็นคริสเตียน (Brocheux and Hémery, 2009) กระนั้นก็ตาม ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ประเทศในภูมิภาคนี้มีการเปิดพรมแดนประเทศเพื่อการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา ผู้เขียนพบว่า แม้รัฐบาลในประเทศสังคมนิยมดังกล่าวจะเข้มงวดมิให้มิชชันนารีชาวต่างชาติเข้าไปเผยแพร่ศาสนา แต่มิชชันนารีชาวม้งในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาที่สังกัดนิกายโปรเตสแตนต์สามารถเข้าถึงและทำให้ชาวม้งในประเทศดังกล่าวเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น โดยมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายในการเผยแพร่ศาสนาที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนรัฐชาติ กับทั้งเลี่ยงการคุมเข้มของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังตัวอย่างกิจกรรมและช่องทางต่อไปนี้

การเดินทางข้ามพรมแดนรัฐชาติ

นับตั้งแต่มิชชันนารีชาวตะวันตกได้ถูกขับออกนอกประเทศภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีน ได้เข้มงวดต่อการเดินทางเข้าประเทศเพื่อประกาศศาสนาคริสต์ของมิชชันนารีชาวต่างชาติ กระนั้นก็ตาม มิชชันนารีม้งที่มาจากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาก็มีช่องทางและวิธีการที่หลากหลายในการเดินทางเข้าประเทศกับทั้งการพาคนม้งคริสเตียนจากประเทศดังกล่าวออกมาเข้ารับการฝึกอบรมและเข้าร่วมการประชุมนอกประเทศด้วย

วิธีการแรก การเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมและสอนศาสนา นั่นคือ มิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา เดินทางเข้าประเทศลาว เวียดนาม และจีนด้วยวีซ่านักท่องเที่ยว เมื่อเข้าไปในประเทศแล้วจะได้รับการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกจากพี่น้องม้งคริสเตียนในแต่ละท้องถิ่น ระหว่างการพบปะกันในที่สาธารณะก็สามารถแนะนำข้อข้องใจ สอนบทพระคัมภีร์ที่สำคัญ และถ่ายทอดประสบการณ์ในการเป็นผู้นำคริสตจักรแก่ม้งคริสเตียนในพื้นที่ เพราะรัฐบาลห้ามไม่ให้มิชชันนารีชาวต่างประเทศทำการเทศนาอย่างเป็นทางการบนเวทีในที่ประชุมคริสตจักรท้องถิ่น โดยเฉพาะในวันอาทิตย์ที่มีการนมัสการประจำสัปดาห์ อย่างไรก็ตาม ทางการก็ไม่ได้ห้ามมิชชันนารีม้งที่เป็นชาวต่างประเทศในการเดินทางเข้าหมู่บ้าน การเยี่ยมเยียนม้งคริสเตียนในท้องถิ่น และการเข้าร่วมนมัสการในโบสถ์แต่อย่างใด นอกจากการเยี่ยมและให้คำแนะนำโดยทั่วไปในหมู่บ้านแล้ว การสอนพระคัมภีร์เป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการนั้น กับใช้วิธีนัดหมายให้ผู้นำหรือเยาวชนม้งคริสเตียนในพื้นที่มาพบและรับการถ่ายทอดที่ห้องพักในโรงแรมในเมืองแทน เพราะโรงแรมเป็นสถานที่ที่อยู่นอกชุมชนและปราศจากการติดตามของเจ้าหน้าที่รัฐบาลท้องถิ่นอย่างในหมู่บ้าน นอกจากนั้นแล้วยังมีผู้สอนศาสนาบางคนที่จัดตั้งมูลนิธิเพื่อทำงานด้านการพัฒนาขึ้น แล้วใช้โครงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคพื้นฐานเป็นยุทธศาสตร์ในการเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมาย จากนั้นจึงแทรกด้วยการเผยแพร่ศาสนา

วิธีการที่สอง คือการนำเอาเยาวชนที่เป็นแกนนำม้งคริสเตียนจากประเทศเหล่านั้นออกมารับการฝึกอบรมที่ประเทศไทย โดยองค์กรศาสนาคริสต์ที่เน้นการเผยแพร่ศาสนาควบคู่กับการพัฒนา ซึ่งจดทะเบียนในรูปของมูลนิธิ จะคัดเลือกเยาวชนจากประเทศสังคมนิยมมาเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม ด้านอาชีพและการพัฒนา โดยใช้หลักคำสอนของศาสนาคริสต์เป็นแกนกลาง ระหว่างที่ฝึกอบรมอยู่ในประเทศไทยก็จะมีโอกาสเดินทางไปดูงานด้านการพัฒนา เยี่ยมชมคริสตจักรท้องถิ่น กับทั้งศึกษาพระคัมภีร์กับศาสนาจารย์ที่มีชื่อเสียง ส่วนองค์กรศาสนาคริสต์ที่เน้นเพียงการเผยแพร่ศาสนาเป็นหลัก มีการคัดเลือกเยาวชนม้งคริสเตียนจากประเทศสังคมนิยมเหล่านั้นมาเรียนพระคัมภีร์ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาหนึ่งหรือสองปี หรือบางองค์กรก็นำเยาวชนเหล่านั้นเข้ามารับฝึกอบรมการเป็นผู้นำ

และเรียนพระคัมภีร์เป็นระยะเวลาสั้น ๆ เมื่อเยาวชนเหล่านี้เดินทางกลับเข้าไปในประเทศหรือชุมชนของตนเอง พวกเขาจะได้รับการติดตามเพื่อหนุนเสริมให้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้นำที่มีศักยภาพ กับทั้งเป็นแกนนำเครือข่ายที่สำคัญในการเข้าไปเยี่ยมเยียนและทำงานเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา

วิธีการที่สาม คือการสอนศาสนาและจัดประชุมที่ชายแดน บริเวณชายแดนไทย-ลาว ที่ปัจจุบันมีการเปิดกว้างเพื่อให้ประชาชนของทั้งสองประเทศได้เดินทางข้ามประเทศเพื่อค้าขาย เยี่ยมญาติ ทำงานและอื่น ๆ โดยเฉพาะจุดที่มีการเปิดเป็นด่านถาวร อย่างอำเภอเชียงของกับที่จังหวัดหนองคาย กับจุดที่มีตลาดนัดที่ชายแดนเป็นประจำ อย่างที่บ้านฮวก ในจังหวัดพะเยา หรือที่ด่านห้วยโก๋น ในจังหวัดน่าน เหล่านี้เป็นจุดที่ผู้ประกาศศาสนาคริสต์ชาวม้งในประเทศไทยเดินทางไปพบปะเพื่อประกาศศาสนากับชาวม้งที่ข้ามจากประเทศลาวมาทำธุระ นอกจากนั้นยังมีการนัดให้ผู้นำม้งคริสเตียนท้องถิ่นในประเทศลาวเดินทางข้ามมาเป็นกลุ่ม แล้วจัดหลักสูตรฝึกอบรมการเป็นผู้นำกับสอนพระคัมภีร์ระยะสั้นให้ อีกรูปแบบหนึ่งคือการจัดประชุมทั่วไป โดยจัดเป็นระยะเวลาประมาณ 3-5 วัน ในสถานที่ที่เป็นศูนย์ฝึกอบรมขององค์กรคริสเตียนหรือหอประชุมโรงเรียนในพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย อุดรธานี หรืออำเภอตามแนวชายแดนในจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้ บางงานประชุมจะเป็นการเปิดโอกาสให้คริสเตียนม้งทั่วไปเข้าร่วม บางงานจะจัดขึ้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ค่ายเยาวชน ค่ายกลุ่มสตรี ค่ายกลุ่มบุรุษ ค่ายกลุ่มผู้นำ ฯลฯ ส่วนองค์กรม้งคริสเตียนสายโปรเตสแตนต์ที่เป็นผู้จัดนั้นก็มีสังกัดที่หลากหลาย เช่น กลุ่มที่สังกัดสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย กลุ่มที่สังกัดสหกิจคริสเตียน กลุ่มที่สังกัด C&MA และอื่น ๆ

จากการสังเกตการจัดประชุมม้งคริสเตียนที่ชายแดนจังหวัดหนองคาย เมื่อต้นปี พ.ศ.2556 ที่จัดโดยองค์กรคริสเตียนม้งแห่งหนึ่ง ที่มีสำนักงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาขององค์กรคริสเตียนแห่งหนึ่งในจังหวัดหนองคาย ใช้ชื่องานว่า “เวทีหนุนเสริมจิตใจและสร้างสัมพันธ์” (Rooj Txhawb Siab Cog Phoojywg) มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าทั้งทางเว็บไซต์ สถานีวิทยุคลื่นสั้น

และผ่านเครือข่ายโบสถ์ท้องถิ่นทั้งในประเทศไทยและลาว มีการลงทะเบียนเข้ามาล่วงหน้า เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้จัดในการเตรียมห้องประชุม ที่พัก อาหารและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยงานจัดขึ้นระหว่างวันที่ 15-17 กุมภาพันธ์ มีผู้เข้าร่วมทั้งหมดประมาณ 150 คน ในจำนวนนี้ ครึ่งหนึ่งเป็นม้งคริสเตียนจากจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย อีกครึ่งหนึ่งเป็นม้งคริสเตียนที่เดินทางข้ามมาจากประเทศลาว ส่วนใหญ่มาจากชุมชนม้งในพื้นที่กำแพงนครเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์และใกล้เคียง วิทยากรหลักคนแรกเป็นศาสนาจารย์ม้งจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ประจำอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ อีกคนหนึ่งเป็นผู้ประกาศรายการภาคภาษาม้งในสถานีวิทยุคลื่นสั้น จึงไม่แปลกใจที่บนโต๊ะลงทะเบียนของทีมงานมีการนำเอาวีซีดีการเทศนาของทั้งสองคนและเครื่องรับวิทยุคลื่นสั้นขนาดเล็กมาวางจำหน่ายในราคาถูกด้วย ทั้งนี้ เหตุผลในการจัดและการเลือกสถานที่จัดการประชุมเป็นที่จังหวัดหนองคายคือ

> "เพื่อเปิดโอกาสให้ม้งคริสเตียนทั้งสองประเทศได้เดินทางมาพบปะกัน ที่เลือกจัดที่จังหวัดหนองคาย ก็เพราะเป็นจุดศูนย์กลางของการพบกันครึ่งทางระหว่างคนม้งคริสเตียนในประเทศไทยและประเทศลาว เนื่องจากเราไม่สามารถเข้าไปจัดการประชุมแบบนี้ได้ในประเทศลาว จึงมีเพียงวิธีเดียวในการนำเอาพวกเขาเป็นจำนวนมากเข้ามาร่วมการประชุมเช่นนี้ที่ฝั่งไทย การเดินทางออกมานอกประเทศของพวกเขาก็ต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ คือการใช้หนังสือเดินทางและใบผ่านแดน" (สัมภาษณ์นู่ล้ง-นามแฝง, 2556)

เทศกาลพระเยซู: งานชุมนุมม้งคริสเตียนข้ามชาติ

กลางเดือนมิถุนายน ปี พ.ศ.2555 มีการประชาสัมพันธ์งาน "เทศกาลพระเยซู" หรือ Yexus Fest ในวงกว้างทางเว็บไซต์ งานดังกล่าวจัดขึ้นระหว่างวันที่ 22-24 มิถุนายน 2555 ที่หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่[4] โดยก่อนวันเริ่มงานผู้เขียนได้มีโอกาสไปสังเกตการณ์การเดินทางเข้าร่วมงานของชาวม้งคริสเตียนที่สนามกีฬา 700 ปีของจังหวัดเชียงใหม่ เพราะที่นั่นเป็นสถานที่ลงทะเบียนและ

ที่พักของผู้เข้าร่วมงาน ที่น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้เขียนคือนอกจากได้พบเห็นม้งคริสเตียน (สายโปรเตสแตนต์) จากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยแล้ว ยังได้พบชาวม้งคริสเตียนจากประเทศสหรัฐอเมริกา จีน เวียดนามและลาว ที่เข้าร่วมงานดังกล่าว โดยเฉพาะม้งคริสเตียนจากประเทศลาวนั้น มีการเช่าเหมารถบัสขนาดใหญ่จำนวนสองคันมาจากจังหวัดอุดรธานี กับทั้งมีส่วนที่มาเองโดยรถโดยสารประจำทางด้วย ผู้หญิงม้งจากประเทศลาวคนหนึ่งเล่าให้ผู้เขียนว่า

> "พวกเราข้ามชายแดนที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ที่จังหวัดหนองคาย ทางฝั่งไทยนั้นเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองไม่ได้สงสัยอะไร แต่ที่ฝั่งลาว มีการตั้งคำถามกับพวกเราว่าทำไมคนม้งจึงเดินทางออกไปประเทศไทยกันเป็นจำนวนมาก[5] แต่เจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้สกัดกั้นพวกเราเอาไว้ เพราะทุกคนมีหนังสือเดินทางตามกฎหมายระหว่างประเทศและเป็นการข้ามชายแดนตามระเบียบข้อบังคับของทางการลาวและไทย งานนี้ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายคริสเตียนม้งจากต่างประเทศเข้ามาสู่ในประเทศลาว ลงมายังโบสถ์ในท้องถิ่นมีการลงชื่อและวางแผนตามขั้นตอน" (สัมภาษณ์นางเย้ง, 2555)

งานดังกล่าวมีคนม้งคริสเตียนจากประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมกว่า 2,000 คน ส่วนใหญ่เป็นม้งคริสเตียนจากประเทศไทย สำหรับกลุ่มที่มีบทบาทในการจัดงานดังกล่าวขึ้นนั้น เป็นกลุ่มม้งคริสเตียนในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา โดยม้งคริสเตียนในประเทศไทยเป็นฝ่ายประสานงานและบริหารจัดการในรายละเอียดของการจัดงาน ส่วนม้งคริสเตียนจากสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ในระดับนานาชาติกับการออกแบบและควบคุมระบบเสียงและแสงในงาน ทั้งนี้ รูปแบบของการจัดงานตลอดสามวันในเทศกาลพระเยซู ประกอบด้วยการร้องเพลงสรรเสริญพระเจ้าร่วมกัน การนำอธิษฐาน การเทศนาของศาสนาจารย์ และการเป็นพยานบนเวทีเพื่อเล่าถึงความอัศจรรย์ของพระเจ้าที่มีต่อชีวิตของผู้เข้าร่วมงานในบางรายโดยมีการใช้ภาษาม้งเป็นภาษาหลักตลอดงานดังกล่าว ส่วนการแต่งกาย จะมียกเว้นก็เพียงแม่บ้านม้งไทยบางราย นอกนั้นผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ไม่ได้แต่งชุดม้ง กลุ่ม

ผู้หญิงม้งจากประเทศลาวนิยมแต่งชุดผ้าถุงแบบลาว แต่ที่สังเกตเห็นเด่นชัดที่สุดคือกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการจัดงานและศาสนาจารย์ที่ต้องขึ้นเทศนาบนเวทีล้วนแต่แต่งชุดสากลอย่างเป็นทางการที่มีการผูกเนคไท สวมเสื้อสูท รองเท้าหนัง ฯลฯ ที่แสดงให้เห็นถึงความศิวิไลซ์แบบตะวันตกอย่างเด่นชัด

จากการสังเกตของผู้เขียน ตลอดสามวันของการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นโอกาสที่ผู้เข้าร่วมงานได้ใช้เวลาระหว่างช่วงที่พักในการสอบถามและแนะนำให้รู้จักซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะพี่น้องม้งคริสเตียนที่มาจากต่างประเทศอย่างลาว เวียดนามและจีน ทำให้เกิดความสนิทสนมและผูกพันกัน ดังจะสังเกตได้จากบรรยากาศการร่ำลาในวันสุดท้ายที่หลายคนถึงกับกลั้นน้ำตาเอาไว้ไม่อยู่ ทั้งนี้ผลสำเร็จของการนำพาพี่น้องม้งคริสเตียนจากหลายประเทศมาในงานดังกล่าวทำให้คณะกรรมการจัดงานตัดสินใจจัดขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างวันที่ 17-20 กรกฎาคม 2557 ทั้งนี้ “เป้าหมายหลักคือการเปิดโอกาสให้ม้งคริสเตียนจากหลากหลายประเทศในเอเชียได้เข้ามาร่วมงานมากขึ้น ส่วนม้งในประเทศตะวันตกนั้นไม่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาร่วมอยู่แล้ว ยิ่งจัดในเอเชียด้วยแล้วพวกเขายิ่งอยากเข้ามาร่วม” (สัมภาษณ์ศาสนาจารย์เสน่ห์-นามสมมุติ, 2555) งานดังกล่าว มีม้งคริสเตียนจำนวนกว่า 300 คน จาก 9 ประเทศเดินทางเข้ามาร่วม คือ ไทย ลาว เวียดนาม จีน พม่า สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลียและฝรั่งเศส

ภายหลังการจัดงานในครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2555 ผู้เขียนได้มีโอกาสพบปะและสัมภาษณ์พี่น้องม้งคริสเตียนที่มาจากประเทศเวียดนามและจีนในช่วงที่พวกเขาอยู่ต่อเพื่อรอเที่ยวบินกลับประเทศ จากการพูดคุย ทุกคนต่างแสดงความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการมาเข้าร่วมงานในประเทศไทยครั้งนี้เป็นโอกาสครั้งแรกในชีวิตของตน ถ้าไม่ใช่เพราะพระเจ้าและการริเริ่มกับความร่วมมือของผู้นำม้งคริสเตียนในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาแล้ว พวกเขาย่อมไม่มีโอกาสนี้อย่างแน่นอน ผู้นำม้งคริสเตียนคนหนึ่งจากประเทศเวียดนามแสดงความคิดเห็นว่า

> "พี่น้องม้งของพวกเราในประเทศเวียดนามยังล้าหลังมาก สภาพชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน การแต่งกาย และการศึกษา กับความคิดด้อยกว่าม้งในประเทศไทยที่พวกเราได้มาเห็น ยิ่งเป็นกลุ่มม้งคริสเตียนด้วยแล้ว พวกเรายิ่งตามไม่ทันม้งคริสเตียนในประเทศไทยและตะวันตก การได้มาพบปะกับพี่น้องม้งคริสเตียนจากหลากหลายประเทศทั่วโลกในครั้งนี้ ทำให้พวกเราได้เปิดหูเปิดตา ได้รู้จัก ได้รับการหนุนใจ และมีความหวังในการร่วมมือกันข้ามประเทศมากขึ้นในอนาคต เพื่อยกระดับให้มีการพัฒนามากขึ้นตามแบบอย่างของม้งในประเทศไทยและตะวันตก" (สัมภาษณ์ นายซะ-นามสมมุติ, 2555)

เทศกาลพระเยซูที่จัดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2555 และ พ.ศ.2557 จึงเป็นโอกาสที่มีการนำพาม้งคริสเตียนจากหลากหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีน กับไทยและประเทศตะวันตก ได้มาพบปะและร่วมกิจกรรมทางศาสนาด้วยกันในประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นกลาง มีอิสระในการทำกิจกรรมทางด้านศาสนา และสะดวกต่อการเดินทางเข้าร่วมของม้งจากประเทศต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารกับเตรียมการโดยใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ทางศาสนาและผ่านเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่อย่าง อินเตอร์เน็ต โทรศัพท์ และอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในแง่ของความเจริญกว่าและล้าหลังกว่าที่แสดงผ่านเครื่องแต่งกาย ความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ประสบการณ์ในการทำงานด้านศาสนา รวมทั้งวิธีคิด ก็เป็นประเด็นที่ได้พบเห็นจากผู้เข้าร่วมที่มาจากหลากหลายประเทศดังกล่าว

วิทยุคลื่นสั้น: การเผยแพร่ข่าวประเสริฐกับพัฒนาคน

ในโลกปัจจุบัน "การกลับคืนมาของศาสนา" มักจะเป็นผลมาจากการใช้สื่อมากกว่าการปฏิเสธไม่รับศาสนา (Weber, 2001) ความย้อนแย้งของตรรกะความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับศาสนาที่นักวิชาการมักโต้แย้งก็คือ ยิ่งสื่อมีบทบาท

มากขึ้นฉันใด ความศรัทธาในศาสนาย่อมลดน้อยลงมากเท่านั้น เพราะอิทธิพลของสื่อจะนำมาซึ่งความเป็นโลกส่วนตัวของปัจเจกบุคคลมากขึ้น กระนั้นก็ตาม นักวิชาการที่ศึกษาบทบาทของสื่อกับศาสนาในหลายประเทศกลับพบว่า สื่อมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในการเผยแพร่ศาสนาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ (ดูตัวอย่างใน Eisenlohr, 2009; Kunreuther, 2006; Spitulnik, 2002) เช่นเดียวกับบทบาทของรายการวิทยุคลื่นสั้นที่มุ่งสื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับพระเจ้าแก่ชาวม้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รายการวิทยุคริสเตียนภาคภาษาม้งของกลุ่มม้งโปรเตสแตนต์ ออกอากาศผ่านสถานีวิทยุคลื่นสั้น The Far East Broadcasting Company (FEBC)[6] ซึ่งพัฒนาการของรายการภาคภาษาม้งที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ FEBC ดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นที่จังหวัดเลย เมื่อปี พ.ศ.2518 ภายหลังจากที่กลุ่มม้งที่ลี้ภัยสงครามจากประเทศลาวข้ามมาอยู่ฝั่งไทย โดยอาศัยห้องบันทึกเสียงในรถตู้เคลื่อนที่ทำการบันทึกรายการ แล้วส่งไปออกอากาศที่ประเทศฟิลิปปินส์ ต่อมาในปี พ.ศ.2522 ได้จัดตั้งสำนักงานและห้องบันทึกเสียงขึ้นที่รัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากศาสนาจารย์หว่าจ๋ง หลี่ (Vam Txoov Lis) และภรรยาที่ร่วมจัดรายการมาตั้งแต่ต้น ได้ย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นั่น เป้าหมายหลักของรายการคือการประกาศข่าวประเสริฐเกี่ยวกับพระเจ้า เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังที่เป็นทั้งคนม้งอพยพและชาวม้งที่อาศัยอยู่ในถิ่นทุรกันดารในประเทศเอเชีย มุ่งเปลี่ยนให้พวกเขามานับถือศาสนาคริสต์ อย่างไรก็ตาม ปี พ.ศ.2545 ศาสนาจารย์หว่าจ๋ง หลี่ได้เสียชีวิตลงกะทันหัน จึงใช้วิธีการบันทึกเทปคำสอนของศาสนาจารย์ชาวม้งในสายโปรเตสแตนต์จากทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ไทย ลาว เวียดนามและจีน เพื่อนำมาออกอากาศแทน จนกระทั่งปี พ.ศ.2549 ศาสนาจารย์หลี่ฝ่ง จึงกลายมาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำกับการผลิตรายการทั้งหมดแทนศาสนาจารย์หว่าจ๋ง ด้วยเพราะมีท่วงทำนองในการพูดที่ใกล้เคียงกับอดีตศาสนาจารย์หว่าจ๋ง ปัจจุบันจึงมีสำนักงานบันทึกเทปรายการอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ (Tam, 2011 และสัมภาษณ์หลี่ฝ่ง, 2555)

ณ สำนักงานทำงานเผยแพร่ศาสนาคริสต์แห่งหนึ่งในตัวเมืองเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้รับการต้อนรับและให้สัมภาษณ์โดยศาสนาจารย์หลี่ฝ่ง (ชื่อในการออกอากาศ) สำนักงานแห่งนี้ ใช้เป็นทั้งที่ทำงาน การสอนพระคัมภีร์ให้กับเยาวชนม้งจากประเทศสังคมนิยม และที่สำคัญคือเป็นห้องบันทึกเสียงสำหรับการส่งไปออกอากาศที่ FEBC ที่ประเทศฟิลิปปินส์ เป้าหมายคือผู้ฟังที่เป็นชาวม้งในประเทศลาว เวียดนาม จีน พม่า และ ไทย โดยออกอากาศวันละ 2 เวลา คือ 06.00-06.30 น. และ 20.00-20.30 น. เน้นประเด็นที่แตกต่างกันไปของแต่ละวันในรอบสัปดาห์ นั่นคือ วันจันทร์ สอนการเป็นพ่อบ้าน วันอังคาร สอนการเป็นแม่บ้าน วันพุธ สอนเยาวชน วันพฤหัสบดี สอนการเป็นผู้นำทั้งที่เป็นคริสเตียนและทั่วไป วันศุกร์ เป็นวันอิสระ เรื่องอะไรก็ได้ ส่วนวันเสาร์กับวันอาทิตย์ เป็นเวลาของภรรยาของอดีตศาสนาจารย์หว่าจ๋งผู้ล่วงลับ ที่บันทึกเทปจากสหรัฐอเมริกามาออกอากาศ ทั้งนี้ การสอนประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวเน้นการนำเอาบทที่เกี่ยวข้องในพระคัมภีร์มาเป็นแนวทางหลัก ศาสนาจารย์หลี่ฝ่งย้ำว่า “สมัยศาสนาจารย์หว่าจ๋งเขาเน้นการเผยแพร่ความเชื่อ เพื่อให้คนม้งมานับถือพระเจ้ามากขึ้น แต่ปัจจุบันผมเน้นที่การพัฒนามนุษย์เป็นหลัก โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจและความคิด เพื่อให้คนม้งยกระดับการพัฒนาให้เท่าเทียมกับสังคมอื่นที่เขามีความก้าวหน้าไปมากแล้ว” (สัมภาษณ์หลี่ฝ่ง, 2555)

นอกจากการนำเอาข่าวประเสริฐเกี่ยวกับพระเจ้าไปให้ผู้ฟังที่เป็นทั้งม้งคริสเตียนและไม่ใช่คริสเตียนแล้ว ยังพยายามสื่อสารให้คนม้งในประเทศต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศที่พวกเขาอยู่ เพราะที่ผ่านมารัฐบาลเวียดนามมักจะเข้าใจผิด โดยคิดแบบเหมารวมว่าหากเป็นกลุ่มคริสเตียนจากต่างประเทศแล้วก็เหมือนกันหมด คือต้องการชักชวนให้คนม้งกระด้างกระเดื่องต่อรัฐบาล แต่ตามความเห็นของศาสนาจารย์หลี่ฝ่งแล้ว “คริสเตียนก็มีทั้งพวกที่จอมปลอม คือเข้าไปโฆษณาชักชวนเพื่อหวังผลประโยชน์ระยะสั้น ในการให้คนมาเชื่อ แต่ของเราเป็นคริสเตียนแท้ นอกจากเผยแพร่ข่าวประเสริฐเพื่อให้คนม้งมาเป็นคริสเตียนแล้ว เรายังช่วยเหลือรัฐบาลด้วยการย้ำอยู่เสมอให้พวกเขาเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ไม่ว่าเขาจะเป็นม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไหนก็ตาม” (2555)

รายการวิทยุคลื่นสั้นดังกล่าวมุ่งเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยใช้ภาษาม้ง ทำการออกอากาศก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนของรัฐชาติเข้าไปยังประเทศสังคมนิยมที่กวดขันการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยคนจากนอกประเทศ ฉะนั้น จึงประสบกับปัญหาอุปสรรคในการทำงานและในส่วนของผู้ฟัง ตามคำให้สัมภาษณ์ของศาสนาจารย์หลี่ฝ่ง

> "ตอนผมเริ่มเข้ามาทำงานใหม่นั้น มีปัญหาสามประการด้วยกัน ปัญหาแรก รัฐบาลในประเทศสังคมนิยมมีการใช้คลื่นสถานีวิทยุมารบกวนคลื่นวิทยุของเรา ปัญหาที่สอง ที่ประเทศเวียดนามก่อนหน้านั้นเจ้าหน้าที่รัฐบาลในระดับท้องถิ่นกวดขันกับชาวม้งที่ฟังรายการของเรา บางแห่งมีการยึดเครื่องรับวิทยุและข่มขู่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านต้องแอบฟังเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วยังมีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เป็นคนม้งคอยฟังรายการของเรา แล้วรายงานให้กับรัฐบาล ปัญหาสุดท้ายคือชาวบ้านยากจน ไม่มีเงินซื้อเครื่องรับวิทยุเพื่อฟังรายการของเรา บางครั้งเราก็แจกเครื่องรับวิทยุแก่ชาวบ้านที่ยากจน หรือนำไปขายในราคาถูก"
>
> "สำหรับในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐนั้น ในระยะหลัง เมื่อเขาเห็นว่าเราเน้นแต่หลักคำสอนและการพัฒนาคน ไม่ได้เป็นการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองให้ชาวบ้านลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาล ประกอบกับเราได้พยายามไปติดต่อพูดคุยและชี้แจงข้อเท็จจริงกับเจ้าหน้าที่ จึงทำให้สถานการณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ" (2555)

ในส่วนของผู้ฟัง เป็นการยากที่จะสามารถทำการสำรวจได้ว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด แต่คลื่นวิทยุดังกล่าวสามารถรับฟังได้โดยทั่วไปในหมู่ชาวม้งที่กระจายอยู่ในประเทศไทย พม่า ลาว เวียดนามและจีน ศาสนาจารย์หลี่ฝ่งกล่าวว่า วิธีการตรวจสอบและติดตามคือ การเดินทางเข้าไปเยี่ยมชาวบ้านที่เป็นคริสเตียนในประเทศต่าง ๆ แล้วสอบถามความนิยมในการฟังของพวกเขา ในทางกลับกัน ผู้ฟังในประเทศต่าง ๆ ใช้วิธีการเขียนจดหมาย โทรศัพท์ทางไกล รวมทั้ง

การส่งข้อความทางอีเมล์และเฟซบุ๊คมายังผู้จัดรายการและคณะทำงาน อันเป็นเสียงสะท้อนที่หลากหลายในการสร้างกำลังใจและนำมาปรับปรุงทิศทางการทำงาน ทั้งนี้ นอกจากการฟังรายการที่ออกอากาศสดทุกวัน ทางวิทยุคลื่นสั้นแล้ว ปัจจุบันยังสามารถเข้าไปฟังทั้งสดและย้อนหลังในเว็บไซต์ด้วย

การสื่อสารทางโทรศัพท์และระบบออนไลน์

หากเปรียบเทียบกับในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาก การโทรศัพท์ทางไกลข้ามประเทศในปัจจุบันมีความสะดวกและประหยัดขึ้นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย ลาว เวียดนามหรือจีน หมู่บ้านม้งแทบจะทุกหมู่บ้านมีสัญญาณโทรศัพท์มือถือ ชาวม้งในประเทศไทยแทบจะทุกคนมีโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเอง ส่วนในประเทศลาว เวียดนามและจีน คนม้งที่มีรายได้เพียงพอและมีความจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสาร ก็มีโทรศัพท์เป็นของตัวเอง โดยเฉพาะผู้นำม้งคริสเตียนในโบสถ์ท้องถิ่น ที่จำเป็นต้องติดต่อประสานงานกับมิชชันนารีชาวม้งในต่างประเทศ ทั้งนี้ นอกจากการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อติดต่อธุระทั่วไปแล้ว ยังมีการใช้เพื่อเป้าหมายในการเผยแพร่ศาสนาโดยตรง ดังที่มิชชันนารีม้งท่านหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่อธิบายว่า

> "โทรศัพท์มือถือมีประโยชน์ในการสื่อสารข้ามประเทศเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งที่ผู้นำคริสตจักรม้ง ในประเทศลาวและเวียดนามเรียกให้พี่น้องม้งคริสเตียนมารวมตัวกันเป็นสิบคน แล้วผู้นำก็ต่อโทรศัพท์ทางไกลมาหาผม เพื่อให้ผมช่วยอธิษฐานหนุนใจในความหวาดกลัวที่พวกเขาได้รับการกดดันจากเจ้าหน้าที่รัฐ ช่วยเทศนาในบทที่สำคัญในพระคัมภีร์ซึ่งพวกเขาไม่เข้าใจ หรือแม้แต่การให้ผมทำพิธีศีลจุ่มผ่านโทรศัพท์ทางไกล โดยให้ผู้นำคริสตจักรเตรียมสถานที่ คนที่จะเปลี่ยนศาสนา รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เมื่อได้เวลาแล้วเขาก็โทรศัพท์มา ผมจึงใช้เสียงในการทำพิธีกรรมผ่านทางโทรศัพท์ เพราะการเดินทางไปทำพิธีด้วยตัวเองที่โน่นนั้นนอกจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปจะแพงแล้ว เจ้าหน้าที่ก็เข้มงวด

การเดินทางเข้าไปทำกิจกรรมทางศาสนาโดยมิชชันนารีชาวต่างชาติด้วย” (สัมภาษณ์อุดมผล-นามสมมุติ, 2556)

โทรศัพท์มือถือจึงเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารทางไกลสมัยใหม่อย่างหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและอเมริกา ซึ่งอยู่ในประเทศเสรี ใช้ในการสื่อสารข้ามพรมแดนรัฐชาติ เพื่อติดต่อสื่อสารเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวัน แก้ไขปัญหาส่วนตัวในการเป็นคริสเตียนและการบริหารจัดการโบสถ์ของผู้นำ อธิษฐานเพื่อเป็นการหนุนใจ สอนพระคัมภีร์ รวมถึงการทำพิธีกรรมทางศาสนาแก่พี่น้องม้งคริสเตียนในประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาลค่อนข้างเข้มงวดการเดินทางเข้าไปเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีชาวต่างชาติ เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมการติดต่อสื่อสารด้วยโทรศัพท์มือถือดังกล่าวได้

ผู้เขียนได้มีโอกาสพบปะกับพี่น้องม้งคริสเตียนจากประเทศเวียดนามและจีนในระหว่างที่พวกเขาเดินทางเข้ามาร่วมงานเทศกาลพระเยซูในจังหวัดเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ.2555 สิ่งหนึ่งที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับม้งคริสเตียน โดยเฉพาะกับผู้ประกาศศาสนาหรือมิชชันนารีชาวม้งในประเทศไทยคือ การแลกเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์กันและกัน เมื่อผู้เขียนถามว่าเจ้าหน้าที่รัฐบาลมีการกวดขันการใช้โทรศัพท์ข้ามชาติในหมู่คนคริสเตียนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด? พี่น้องม้งคริสเตียนคนหนึ่งตอบว่า “อาจมีการดักฟังอยู่บ้างแต่เนื่องจากแทบจะทุกคนในหมู่บ้านมีโทรศัพท์มือถือเป็นของตัวเอง ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถติดตามการใช้ หรือดักฟังการใช้โทรศัพท์ที่พวกเราทุกคนติดต่อกับพี่น้องม้งคริสเตียนในต่างประเทศ” (สัมภาษณ์ต้งหลู่-นามสมมุติ, 2555) แม้การใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อติดต่อสื่อสารกันข้ามชาติดังกล่าวจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงกับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวม้งในประเทศลาว เวียดนามและจีน แต่ก็เป็นวิธีการสื่อสารทางไกลอย่างหนึ่งที่สะดวก ทันใจและสามารถเข้าใจกันได้ง่าย โดยเฉพาะในกลุ่มของชาวม้งวัยกลางคนขึ้นไปที่ไม่สามารถเข้าถึงรูปแบบการสื่อสารทางไกลข้ามชาติสมัยใหม่อย่างอื่น

นอกจากการโทรศัพท์ทางไกลแล้ว สำหรับคนม้งข้ามชาติรุ่นใหม่ที่สามารถเข้าถึงระบบอินเตอร์เน็ตที่เป็นการสื่อสารกันในโลกออนไลน์ ซึ่งรวมถึงการใช้

เว็บไซต์ อีเมล์ สไกป์ท เฟซบุ๊ค และอื่น ๆ ในการเชื่อมโยงระหว่างม้งคริสเตียนที่อยู่คนละประเทศเข้าด้วยกัน นับเป็นการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนของรัฐชาติ ไม่ว่าจะเป็นพรมแดนในทางภูมิศาสตร์กายภาพหรือนโยบายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่รัฐบาลในประเทศสังคมนิยมกำหนดขึ้นเพื่อสกัดกั้นการเผยแพร่ศาสนาคริสต์เข้าสู่ประเทศ แม้ในบางยุคสมัย รัฐบาลของประเทศสังคมนิยมจะปิดกั้นไม่ให้ประชาชนของประเทศสามารถเข้าถึงบางเว็บไซต์หรือไม่ให้ใช้วิธีการติดต่อสื่อสารในโลกออนไลน์บางอย่าง รวมทั้งมีการตรวจสอบการใช้อยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่สามารถสกัดกั้นวิธีการติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติดังกล่าวได้อย่างเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ ตัวอย่างที่ผู้เขียนจะยกมาในที่นี้คือเว็บไซต์กับเฟซบุ๊ค

เว็บไซต์ เป็นช่องทางในการสื่อสารอย่างหนึ่ง ที่องค์กรม้งคริสเตียนในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาใช้เผยแพร่ศาสนาได้อย่างมีประสิทธิผล ทุกวันนี้หากเราค้นหาคำว่า “Hmong Christian” ในเว็บไซต์ จะพบว่ามีรายชื่อเว็บไซต์ปรากฏขึ้นมามากมาย มีทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาม้งที่ใช้ตัวอักษรโรมันเขียน ทั้งนี้ เนื้อหาที่มีในแต่ละเว็บไซต์จะมีลักษณะที่คล้าย ๆ กัน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร บทเขียนว่าด้วยคำสอนของพระเจ้าที่อยู่ในพระคัมภีร์ ไฟล์เสียงที่บันทึกคำสอนของศาสนาจารย์ชาวม้งที่สังกัดองค์กรนั้น ๆ ไฟล์เสียงบทเพลงสรรเสริญพระเจ้า การเผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมที่ผ่านมาและที่จะเกิดขึ้นในอนาคตขององค์กร รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับอีเมล์ เฟซบุ๊คและโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อเข้ามายังองค์กรได้

ในส่วนของการใช้เฟซบุ๊ค ได้กลายเป็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบอกเล่ากิจกรรมหลักประจำตัวของแต่ละคนในยุคโลกาภิวัตน์นี้ไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามิชชันนารีหรือผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ชาวม้งแต่ละคนในประเทศไทยและอเมริกาต่างมีเฟซบุ๊คของตัวเอง ทั้งนี้ ข้อมูลสำคัญที่แต่ละคนนำมาเผยแพร่เป็นประจำบนเฟซบุ๊คของตัวเองนั้นล้วนเป็นภาพถ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและกิจกรรมที่ได้ไปเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการนมัสการที่โบสถ์ การเข้าไปในชุมชนแล้วทำพิธีศีลล้างบาปให้ชาวบ้านที่เปลี่ยนมาเป็นคริสเตียน การเดินทางไปเยี่ยมและสอนพระคัมภีร์แก่ชาวบ้านในประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการจัดกิจกรรมในโอกาส

หรือเทศกาลที่สำคัญทางศาสนาคริสต์ เป็นที่สังเกตว่าเมื่อเจ้าของเฟซบุ๊คแต่ละคนได้นำภาพถ่ายขึ้นเผยแพร่แล้ว มักจะมีคนที่รู้จักเข้ามากดถูกใจ (like) และเขียนชมด้วยความอิจฉา กับทั้งถามรายละเอียดเพิ่มเติม โดยภาษาที่ใช้สนทนากันนั้นในส่วนของมิชชันนารีชาวม้งอเมริกัน มีทั้งที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาม้ง ส่วนมิชชันนารีชาวม้งไทยนั้นใช้ทั้งภาษาม้งและภาษาไทยสื่อสารกัน

สำหรับคนม้งคริสเตียนในประเทศลาว เวียดนามและจีนนั้น พบการใช้เฟซบุ๊คของชายหนุ่มม้งเวียดนามมากที่สุด ผู้เขียนเริ่มเรียนรู้จากนักศึกษาม้งในประเทศไทยว่าได้ติดต่อกับหนุ่มสาวม้งในเวียดนามผ่านทางเฟซบุ๊ค เมื่อประมาณ 5 ปีที่แล้ว ผู้เขียนจึงเริ่มเข้าไปค้นหาและสื่อสารด้วยตั้งแต่เมื่อสองปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื้อหาที่พวกเขานำมาเสนอบนเฟซบุ๊คนั้น เป็นทั้งภาพถ่ายเกี่ยวกับตัวเองที่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ภาพการ์ตูนเกี่ยวกับคำสอนและข้อคิดเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ และที่สำคัญคือภาพถ่ายและข่าวเหตุการณ์ที่ม้งคริสเตียนในประเทศของตนถูกกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในท้องถิ่น ดังนั้น จึงต้องการนำภาพหรือข่าวดังกล่าวมาเผยแพร่สู่สาธารณะให้ได้รับรู้กันในวงกว้าง โดยมีปฏิกิริยาจากม้งคริสเตียนในประเทศไทยและอเมริกา ทั้งที่เป็นคำถามให้อธิบายเพิ่มเติมกับที่เป็นคำแนะนำและกำลังใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประมาณ “ขอบคุณพระเจ้าที่ช่วยให้เหตุการณ์ไม่เลวร้ายไปกว่านี้” หรือ “ขอให้ช่วยอธิษฐานเพื่อให้พระเจ้าช่วยเหลือด้วย” เป็นต้น

การติดต่อสื่อสารกันระหว่างม้งคริสเตียนในประเทศสังคมนิยมกับประเทศเสรีด้วยวิธีการโทรศัพท์และการสื่อสารกันผ่านโลกออนไลน์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นการสร้างสังคมที่ปราศจากอุปสรรคขัดขวางจากการมีเส้นแบ่งพรมแดนและกฎเกณฑ์ของรัฐชาติ ประการสำคัญคือ การติดต่อกันและกันของม้งคริสเตียนข้ามชาติดังกล่าวนั้นแตกต่างจากการติดต่อสื่อสารข้ามชาติของคนม้งโดยทั่วไปนั่นคือม้งคริสเตียนมีความรู้สึกผูกพันร่วมในฐานะที่เป็นคริสเตียนด้วยกัน เป็นลูกของพระเจ้าร่วมกัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และพยายามหนุนใจด้วยการอธิษฐานเพื่อให้คนที่ประสบปัญหาชีวิตนั้นผ่านพ้นวิกฤติไปด้วยดี

บทสรุป

บทความนี้ ผู้เขียนต้องการที่จะตอบสองคำถามด้วยกัน คือการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งโดยมิชชันนารีชาวม้งนั้นมีความหมายในทางสังคมอย่างไร แตกต่างจากมิชชันนารีฝรั่งชาวตะวันตกหรือไม่ กับต้องการรู้ว่าในบริบทที่รัฐบาลประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีนเข้มงวดกวดขันการเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยมิชชันนารีชาวต่างชาตินั้น มิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและอเมริกามีวิธีการหรือกลไกในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ที่เป็นการก้าวข้ามเส้นแบ่งพรมแดนของรัฐชาติอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยก็คือ ประการแรก การเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยมิชชันนารีชาวม้งจากประเทศไทยและอเมริกาเข้าไปยังชาวม้งในประเทศสังคมนิยมนั้น มีนัยยะของการนำเอาความศิวิไลซ์จากประเทศหรือสังคมที่มีความเจริญกว่าเข้าไปให้ชาวม้งที่ยังอยู่ในประเทศที่ล้าหลังกว่า ซึ่งวิธีคิดแบบนี้ไม่ได้แตกต่างออกไปจากวิธีคิดแบบฝรั่งชาวตะวันตกที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคมเป็นต้นมา ประการที่สอง วิธีการหรือกลไกในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ข้ามพรมแดนเข้าไปยังชาวม้งที่อยู่ในประเทศสังคมนิยมที่รัฐบาลเข้มงวดการเผยแพร่ศาสนาคริสต์จากนอกประเทศนั้น มิชชันนารีชาวม้งได้ใช้วิธีการติดต่อและสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารทางไกลในโลกไร้พรมแดนภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์

มิชชันนารีชาวตะวันตกเริ่มเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในชุมชนม้งตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเริ่มที่ประเทศจีน ตามมาด้วยประเทศเวียดนาม ลาว ไทยและพม่า การเผยแพร่ศาสนาคริสต์โดยมิชชันนารีชาวตะวันตกดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการขยายอำนาจของประเทศเจ้าอาณานิคมจากยุโรป กับทั้งมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีวิวัฒนาการ จึงเป็นความชอบธรรมในการที่มิชชันนารีชาวตะวันตก ซึ่งอยู่ในสังคมที่มีความเจริญกว่า สร้างความศิวิไลซ์ด้วยการเปลี่ยนให้ผู้คนในท้องถิ่นเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ตามแบบตน เมื่อมิชชันนารีชาวม้งในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในสังคมม้งแทนมิชชันนารีชาวตะวันตก ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา

การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ดังกล่าวก็ยังอยู่บนฐานคิดแบบตะวันตกที่มุ่งเปลี่ยนให้ชาวม้งเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์เพื่อความศิวิไลซ์แบบตนเองและตะวันตก

ในประเทศสังคมนิยมอย่างลาว เวียดนามและจีน รัฐบาลมีนโยบายห้ามมิชชันนารีชาวต่างประเทศเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศตั้งแต่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบคอมมิวนิสต์เป็นต้นมา โดยเฉพาะการทำงานกับกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่รัฐบาลอย่างประเทศลาวและเวียดนามมองว่าเป็นกลุ่มที่อ่อนไหวต่อความมั่นคงของชาติ กระนั้นก็ตาม มิชชันนารีชาวม้งในประเทศไทยและอเมริกาได้ใช้กลไกและรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์ในการเผยแพร่ศาสนาและติดต่อสื่อสารข้ามพรมแดนรัฐชาติ เป็นต้นว่า การจัดประชุมและสอนศาสนาที่ฝั่งชายแดนไทย การใช้สถานีวิทยุคลื่นสั้นในการเผยแพร่ศาสนาเข้าไปยังชาวม้งในประเทศดังกล่าว การโทรศัพท์ทางไกลผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อให้คำปรึกษาและทำพิธีกรรม รวมถึงการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ที่อำนาจรัฐไม่สามารถควบคุมได้อย่างเบ็ดเสร็จ

หากเปรียบกับความเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มหรือเครือข่ายอื่น ๆ ผู้เขียนเห็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มม้งคริสเตียนข้ามชาตินิกายโปรเตสแตนต์นี้ มีความเข้มแข็งและต่อเนื่อง เพราะอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้า กับทั้งมีความรู้สึกร่วมในความเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน นอกจากนั้นแล้วยังมีองค์ประกอบจากบริบทภายนอก คือการเปิดพรมแดนของรัฐชาติในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ที่เปิดโอกาสและส่งผลในเชิงบวกต่อการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ข้ามชาติของม้งโปรเตสแตนต์ดังกล่าว ดังนั้น การขับเคลื่อนในอนาคตของม้งคริสเตียนนิกายโปรเตสแตนต์ จึงยังคงเป็นความท้าทายสำหรับนักวิชาการด้านม้งศึกษาและศาสนาศึกษาอยู่

เชิงอรรถท้ายบท

1 ในทางวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีวิวัฒนาการได้รับอิทธิพลจาก Charles Darwin ที่อธิบายถึงพัฒนาการของสิ่งมีชีวิตภายใต้ระบบนิเวศ โดยเฉพาะมนุษย์ที่สันนิษฐานว่ามีพัฒนาการมาจากลิง

2 ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ในการเขียนบทความนี้ ผู้เขียนจึงไม่ได้ยกตัวอย่างและอธิบายรายละเอียดของงานศึกษาแต่ละด้านในที่นี้

3 วิธีคิดว่าด้วยเรื่องที่ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนแล้วแต่มีความบาปนั้นไม่เคยมีในสังคมม้งมาก่อน ยกเว้นคนที่กระทำความชั่วในชาตินี้ เช่น การฆ่าคนตายจึงจะเชื่อว่าเป็นคนที่มีความบาป ดูตัวอย่างความขัดแย้งในวิธีคิดทั้งระบบในสารคดี The Split Horns

4 งานเทศกาลพระเยซู เป็นการจัดงานเพื่อให้ชาวม้งที่เป็นคริสเตียนสายโปรเตสแตนต์ได้เข้าร่วมกิจกรรมนมัสการพระเจ้าร่วมกัน โดยริเริ่มให้มีการจัดขึ้นที่เมืองมิลวอกี้ในรัฐวิสคอนซิน จากนั้นจึงเวียนไปตามรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา และในปี พ.ศ.2555 เป็นปีแรกที่มีการจัดขึ้นในประเทศไทย จากผลสำเร็จของการจัดงานดังกล่าว ทำให้มีการกำหนดจะจัดขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งที่จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างวันที่ 17-20 กรกฎาคม 2557

5 เจ้าหน้าที่รัฐบาลลาวและไทย ยังคงจำเหตุการณ์อพยพหลบหนีของชาวม้งลาวที่ข้ามชายแดนมายังประเทศไทย จนนำมาสู่ปัญหาการเกิดชุมชนม้งลาวที่บ้านห้วยน้ำขาวในจังหวัดเพชรบูรณ์ และในที่สุดเมื่อปลายปี พ.ศ.2552 ชาวม้งลาวจำนวนกว่า 7,700 คน ได้ถูกรัฐบาลของทั้งสองประเทศส่งกลับประเทศลาว (ดูเพิ่มเติมใน นิพัทธ์ ทองเล็ก, 2554)

6 สถานีวิทยุคลื่นสั้นดังกล่าว มีทั้งรายการภาษาม้งขาว (Hmoob Dawb) ม้งเขียว (Moob Ntsuab) และม้งดำ (Hmoob Dub) นอกจากนั้นแล้วยังมีรายการภาคภาษาม้งของกลุ่มม้งคาทอลิก ในชื่อ Zoo Tswv Zov Yaj ที่บันทึกเทปที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วส่งไปออกอากาศที่ประเทศฟิลิปปินส์ด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

นิพัทธ์ ทองเล็ก, พลเอก. 2554. “การส่งชาวม้งลาวบ้านห้วยน้ำขาวและชาวม้งลาวหนองคายกลับประเทศ” ใน สุภางค์ จันทวานิช และถวิล เปลี่ยนศรี (บ.ก.), *ม้งลาวในประเทศไทย: นโยบายและการดำเนินการของภาครัฐไทย (2518-2552)*, หน้า 115-146. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

Andrinoff, Jean with Ruth Andrianoff. 2000. *Chosen by the God of Grace: The Story of the Birth of the Hmong Church through the Eyes of Ted and Ruth Andrianoff*. Camp Hill, PA: Christian Publications, Inc.

Appadurai, Arjun. 1990. “Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy”, in Mike Featherstone (ed.). *Global Culture: Nationalism, Globalization and Modernity*, pp. 259-310. SAGE Publications.

Beaver. R. Pierce. 1997. “The History of Mission Strategy”, in Ralph R. Winter (ed.), *Perspectives on the World Christian Movement*, pp. 228-238. Pasadena, California: William Carey Library.

Broucheux, Pierre and Daniel Hémery. 2009. *Indochina: An Ambiguous Colonization, 1858-1954.* University of California Press.

Chan, S. 1994. *Hmong Means Free: Life in Laos and America*. Philadelphia: Temple University Press.

Clarke, Samuel R. 1911. *Among the Tribes in South-West China*. London: China Inland Mission.

Cohen, Eugene, and Edwin Eames. 1982. *Cultural Anthropology*. Boston: Little, Brown.

Coleman, Simon. 2000. *The Globalization of Charismatic Christianity: Spreading the Gospel of Prosperity.* Cambridge University Press.

Comaroff, Jean and John Comaroff. 1991. *Of Revelation and Revolution: Christianity, Colonialism, and Consciousness in South Africa*. Vol-1. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Culas, Christian and Jean Michaud. 1997. "A Contribution to the Study of Hmong (Miao) Migrations and History," *Bijdragen tot de Taal-, Land-en Volkenkunde* 153(2): 211-243.

Duncan, Christopher R. (ed.). 2004. *Civilizing the Margins: Southeast Asian Government Policies for the Development of Minorities.* Ithaca and London: Cornell University Press.

Elster, Jon. 1986. *An Introduction to Karl Marx.* Cambridge University Press.

Fried, Morton H. 1987. "Reflections on Christianity in China," *American Anthropologist* 14(1): 94-106.

Harrell, Stevan. 1995. "Introduction: Civilizing Projects and the Reaction to Them", Stevan Harrell, ed., *Cultural Encounters on China's Ethnic Frontiers*, pp. 3-36. Seattle and London: University of Washington Press.

Hayami, Yoko. 1996. "Karen Tradition According to Christ or Buddha: The Implications of Multiple Reinterpretations for a Minority Ethnic Group in Thailand", *Journal of Southeast Asian Studies* 27(2): 334-349.

Hefner, Robert W., ed. 1993. Conversion to Christianity: Historical and Anthropological Perspectives on a Great Transformation. Berkeley, Los Angeles, Oxford: University of California Press.

Inda, Jonathan Xavier and Renato Rosaldo. 2002. "Introduction: A World in Motion", in Jonathan Xavier Inda and Renato Rosaldo (eds.). *The Anthropology of Globalization: A Reader*, pp. 1-36. Blackwell Publishing.

Kammerer, Cornelia Ann. 1990. “Customs and Christian Conversion among Akha Highlanders of Burma and Thailand”, *American Ethnologist* 17(2): 277-291.

Kammerer, Cornelia Ann. 1996. “Discarding the Basket: The Reinterpretation of Tradition by Akha Christians of Northern Thailand”, *Journal of Southeast Asian Studies* 27(2): 320-333.

Keyes, Charles F. 1996. “Being Protestant Christian in Southeast Asian Worlds”, *Journal of Southeast Asian Studies* 27(2): 280-292.

Kwanchewan Buadaeng and Panadda Boonyasaranai. 2008. “Religious Conversion and Ethnic Identity: The Karen and the Akha in Northern Thailand”, Don McCaskill, Prasit Leepreecha, and He Shaoying (eds.), *Living in a Globalized World: Ethnic Minorities in the Greater Mekong Subregion*, pp. 59-88. Chiang Mai: Mekong Press.

Morgan, Lewis H. 1964. *Ancient Society*. Cambridge, Belknap Press of Harvard University Press.

Pollard, Sam. 1919. *The Story of the Miao.* London: Henry Books.

Scholte, Jan Aart. 2000. *Globalization: A Critical Introduction*. Palgrave.

Salemink, Oscar. 2009. “Is Protestant Conversion a Form of Protest?: Urban and Upland Protestants in Southeast Asia”, Julius Bautista and Francis Khek Gee Lim (eds.). *Christianity and the State in Asia: Complicity and Conflict*, pp. 36-58. Routledge, Oxon. Routledge Studies in Asian Religion and Philosophy.

Savina, Francois Marie. 1920. *Histoire des Miao.* Hong Kong: Imprimerie de Société des Missions Étrangères.

Spitulnik, Debra. 2002. “Mobile Machines and Fluid Audiences: Rethinking Reception through Zambian Radio Culture”, Ginsburg, F., L. Abulughod, and B. Larkin (eds.), *Media Worlds: Anthropology on New Terrain*, pp. 337-354. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

T.P. Nyiaj Pov (Father Yves Bertrais). 1991. Cov ntawv Hmoob R.P.A. sawv los zoo li cas? Javouhey, Guyane. FRANCE.

Tapp, Nicholas. 1989a. "The Impact of Missionary Christianity Upon Marginalized Ethnic Minorities: The Case of the Hmong," *Journal of Southeast Asian Studies*, 20(1): 70-95.

Tam, Ngo Thj Thanh. 2011. The New Way: Becoming Hmong Protestants in Contemporary Vietnam. PhD Dissertation, The Vu University Amsterdam.

Vang, Timothy V. 1998. Coming a Full Circle: Historical Analysis of the Hmong Church Growth 1950-1998. PhD thesis, the Faculty of the School of Theology, Fuller Theological Seminary.

Weber, Samuel. 2001. "Religion, Repetition, and Media", in De Vries, Hent and Samuel Weber (eds.), *Religion and Media*, pp. 3-42. Stanford: Stanford University Press.

Wells, Chris. 1997. Christianity. http://wellscs.com/chris/christ.htm, วันที่สืบค้นวันที่ 31 พฤษภาคม 2557

Westheimer, Ruth K. 1994. *Dr. Ruth's Encyclopedia of Sex.* Creative Multimedia.

สัมภาษณ์

เด่น แซ่ย่าง ศาสนาจารย์ชาวม้ง ประจำจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 20 มีนาคม 2557

นางเย้ง (ชื่อสมมุติ) หญิงชาวม้งคริสเตียนจากแขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว สัมภาษณ์ที่จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 23 มิถุนายน 2555

นายยิ่ง (ชื่อสมมุติ) ผู้อาวุโสและผู้นำม้งคริสเตียนบ้านน้ำดำ (ชื่อสมมุติ) แขวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว วันที่ 28 เมษายน 2555

นายซะ (นามสมมุติ) ชายม้งคริสเตียนจากประเทศเวียดนาม สัมภาษณ์ที่จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 25 มิถุนายน 2555

นู่ล้ง (นามแฝง) เจ้าหน้าที่องค์กรเผยแพร่ศาสนาคริสต์ชาวม้งในจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์ที่จังหวัดหนองคาย วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2556

บุญชู (นามแฝง) ศาสนาจารย์ชาวม้งจากประเทศสหรัฐอเมริกา ประจำที่จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 3 ธันวาคม 2556

ภูริ วังแสงอุไร ศาสนาจารย์ชาวม้ง สังกัดคณะ C&MA ประจำจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 25 พฤษภาคม 2556

เสน่ห์ (นามสมมุติ) ศาสนาจารย์ชาวม้ง ประจำจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 24 มิถุนายน 2555

อภิวัฒน์ (นามแฝง) นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2555

อุดมผล (นามสมมุติ) ศาสนาจารย์ชาวม้ง ประจำจังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 8 กันยายน 2556

หลี่ฝง (ชื่อที่ใช้ในการออกรายการวิทยุ) ศาสนาจารย์ชาวม้ง ประจำสำนักงานเผยแพร่ศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555

Dr.Garland Bare นายแพทย์ (อดีตมิชชันนารี) องค์กรแพทย์ไร้พรมแดน สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ.2001

Imogene Williams อดีตมิชชันนารีประจำหอพักคริสเตียนปัว จังหวัดน่าน สัมภาษณ์ที่รัฐ Kentucky ประเทศสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ.2001